

Várostartörténeti KI MIT TUD?

Mindaddig előbb közöltük a beérkezett válaszokat és utóbb az új kérdéseket. Ma szokatlanul először a kérdéseket tesszük föl, mert ezek a kérdések a június 23-i nyilvános várostörténeti vetélkedőnk selejtezőjét szolgálják. Kelemen Gábor (Tolbuhin sugárút 8.) sérelmezte, hogy a verseny résztvevőit

sorsolással terveztük kiválogatni; óvásának igazat adva közöljük, hogy a selejtezőt nem bízzuk a vak véletlenre, hanem — a beérkező megfetések számától függően — újabb selejtezőt (írásos megfetést) rendezünk. Erről jövő vasárnap pontosabban szólnunk.

renc, Mikszáth Kálmán u. 11.)

A 66. kérdéshez újabb két válasz érkezett. Dr. Veress Miklós (Kigyó u. 2.) szintén helyreigazítja Scheiber Mihályné közlését, melyben két különböző, bár hasonló körülmények között történt szegedi repülőszerecsélen-séget összevont. Külön-külön leírja mindkét szerecsélen-séget. Az utóbbinak, Kerekas örmester lezuhanásának szemtanúja Nikólyni Árpád (Rigó u. 25/B) érdekes részleteket közöl a másik balesetről, minthogy azonban ez nem tartozik az eredeti kérdésfeltevéshez, csupán tévedésből kapcsolódott tárgyunkhoz, ezúttal nem tudjuk közölni, bár egyetértünk levélírónkkal, hogy „ez is a várostörténeti részhez tartozik”. Valóban érdekes lenne egyszer összefoglalni Szegednek a repülés-történetében betöltött szerepét, a szereplők tetteit, sorát. Ezúttal azonban itt, erre nem vállalkozhatunk.

A 76. kérdésre: 1879-ben az árvíz után a Tisza-part közelében volt egy vendéglő, ahol az iparos legények összejöttek. Itt volt a 80-as években a cipészegedek önképző egyesülete. 1891-ben létrejött a Szegedi Cipészek Szakegyesülete, Heckmann István elnökletével. Jambrik Ferenc, Pestalics István és Takács János is tagja volt már. 1906-ban tagjai közt volt Csonka István, Molnár János, Imri István, Lengyel János, Cselik János, Heckmann Ilona, Kiss Gyula, Gál Ferenc, Némedi Ferenc, Nacs Gábor és Schofró Ferenc. 1919-ben Heckmann neveltjei közül a mozgalmos elnök volt Deli Károly, Ferenczi József, Cseh Imre, Bernáth András, Molnár János és Engi István. 1920 után Bernáth András, Hoffner Ferencné, Lengyel János, Vénig István, Jambrik Ferenc, Gera Sándor, Pipicz József, Gladics József és Cseh Imre vitték a harcot. A harmincas években az előbbieket mellett Kópási Jánosné, Galotti Ferenc, Kocsis József, Plesz György, Lacsné Mihály és Tóth Béla elvtársak vitték a mozgalmas harcot szabadságuk kockáztatásával. (Strasinszky Sándorné, Minőségi Cipőgyár, Római körút 21.)

Elhűződő beruházás Dócon

A mostani határidő: december vége

Két évvel ezelőtt 1970-ben írtunk utoljára a két termelőszövetkezet összefogásából épülő dóci tehenészeti telepről. Mondhatnánk nyugodtan, istállóerődtérnynek vagy akár istállóvárosnak is, hiszen ekkorát a környékünkön sehol nem látni máshol, csak itt. Azt írtuk akkor, hogy előregyártott feszített vasbetonelemekből készül olyan technológiával, amelyet eddig csak üzemek építésénél alkalmaztak. Hozzáadtuk a tervezők és az akkori kivitelezők megalapozottnak látszó kijelentését is: nemcsak a vasbeton a feszített, de az építési ütem is. November végére már áll az istálló a tervek szerint, hogy a belső szerelési munkákat télen is végezhessék.

Sokat lapoztunk azóta a naptárban, az építkezés idő közben bekerült az elhűződő beruházások közé. Körülbelül most tartanak ott, ahol 1970 telén akartak lenni. Valóban a belső szereléseket végzik.

Választhat az ember, hogy a hivatalos, illetve annak látszó véleményeket írja le, vagy hallgasson egy-két elszálló építői sóhajra. Az utóbbiak közé ilyen mondatok szorulnak: jobb erről nem beszélni! Ígéret akkora volt, hogy fölér az égig. Mire be kellett volna váltani, nem volt kapacitás. Azt is mondják az építők, hogy repülőgépgangárnak biztosan jó lenne, de hogy istállónak milyen lesz, azt nem tudják.

Ellenkezve óvatossággal kijelentéseikkel, az istállóvár mindenestre nagyszerű ígéret. Újszerű megoldások egész sorát kínálja és igyekszik is megvalósítani. Összesen 642 szarvasmarháknak ad majd nevelő szállást, ha készen lesz. Igaz, hogy az első tervekben csak 324 férőhely szerepel — a dóci térsz főkönyvelője az adatszolgáltatásból — ebből kerekedett egy nagyon merész ugrással 640. Sokalta ezt a két vállalkozó szövetkezet nagyon, vissza is

alkudta 538-ra, kettő hiány szálal kevesebb. Két évvel ezelőtti cikkünkben még ez a szám szerepelt, de közben gazdaságossági számításokkal és belső tartás-technológiai módosításokkal újra 642 lett. Ha ez a „gyár” készen lesz, öntheti a tejet is, húst is, ahogy éppen akartonelemekből készül olyan technológiával, amelyet eddig csak üzemek építésénél alkalmaztak. Hozzáadtuk a tervezők és az akkori kivitelezők megalapozottnak látszó kijelentését is: nemcsak a vasbeton a feszített, de az építési ütem is. November végére már áll az istálló a tervek szerint, hogy a belső szerelési munkákat télen is végezhessék.

A termelőszövetkezeti közös építő vállalat a 31-es Állami Építőipari Vállalat együttműködve kezdte az építkezést, de időközben a közös építő vállalatot felszámolták. Tavaly februártól októberig teljesen állt a lenül bonyolult birtokproblémáinak nagyon egyszerű, racionális megoldását is.

alapvető gépek hiányában lassan halad. Nincsen se villanyserelőjük, se tetőfedő bádigosuk, se fűtésszerelő szakiparosuk, ezeket a feladatokat alvállalkozóknak kell továbbra is kiadni. De kapnak-e egyáltalán alvállalkozót? A beruházások körüli ismert sürgető megszorítás mindenestre előírja, hogy idén december végéig teljesen üzemképes állapotban át kell adni rendeltetésének a dóci istállót.

A mostani számítások az eddiginél is alaposabb körülmények között kívánnak. A hatalmas létesítmény állapotát megvalósítani a két kis szövetkezet egészséges termelési szerkezet mellett nehezen tudja ellátni. Föltehetően szükség lesz arra, hogy tovább bővüljön a közösen vállalkozók köre. Elodázhatatlanná teszi a sándorfalvi és dóci szövetkezet végtelenül bonyolult birtokproblémáinak nagyon egyszerű, racionális megoldását is.

H. D.

Isa pur

Bizony porrá leszünk mindannyian, testvéreim, s akkor bizonyára megértőbbé válnak a szegedi kirakatokkal szemben. Mert ilyenkor azon töprengünk, hogy egyszer már fel-felhalhatunk a holdjáró után az a szerkentyűt is, melytől az egyformán szürke kirakatok időnként megtisztulnának. Valamiféle por-szívót — talán majd így nevezik el — amely belülről tisztogatja őket, ablaktörőt, mely kívülről. Azt már nem is meri emlegetni az ember, hogy feltalárnak a permanens kirakatrendezők, akik télen, tavasszal, s ősszel is olyan szépen tudnak dekorálni azokat a kis üvegalkitkákat, mint a szabadtéri idején.

V. M.

Mely azt kutatja, milyen magasságban különbözik van azon területek közt, melyeket egy hónapig árú fedett, s azon területek közt, melyeket ugyanazon idő alatt belepött a por. Az ilyenkor összegyűjthető döglött bogarak — legyek stb. — számát külön pontozná a zsűri.

A díj egyébként nem is kerülne sokba: elég lenne egy zacskó savanyúcsukor egy origináltnak poros kirakattól. Melyet különben ne kötelező elszóogatniuk a zsűri jelenlétében a győzteseknek.

V. M.

Kérdések

Az alábbi kérdésekre várjuk a vetélkedőn részt venni szándékozók megfetését

1. Melyek Szeged testvérvárosai? (Nyolc városnevet kérünk.)
2. Mikor szerepelt Mascagni a Szegedi Szabadtéri Játékokon? (Pontos dátumot.)
3. Kiket tartóztatott le a rendőrség 1930. máj. 18-án a tápai füzesekben tartott illegális gyűlésen rajtaütve? (Legalább három nevet.)
4. Mikor kapta mai nevét a Széchenyi tér? (Evszámot.)
5. Milyen sajátos díszítmény jellemzi a szeged-alsóvárosi parasztházat?

A megfetéseknek csütörtökig kell szerkesztőségünkbe beérkezniük. Az eredményeket mához egy hétre közöljük. Megismételjük, hogy a nyilvános vetélkedő első díja 500, második

díja 400, harmadik díja 300 forintos könyvvásárlási utalvány, és minden versenyző könyvjutalmat kap. A felhasználó irodalmat múlt vasárnap közöltük.

Válaszok

Még febr. 13-án közöltük Kocsis József (Attila u. 22.) kérését, hogy írjunk jó néhány munkásmozgalmi harcosról. Ennek Eleget téve ezúttal a Ferenczi Józsefről és Deli Károlyról beérkezett válaszból közöljük a legfontosabb részeket.

Ferenczi József szegény-paraszt szülők gyermekeként 1883. január 21-én született Jánoshalmán. A század elején került Szegedre, a tizes évtől szakszervezeti tag, Heckmann István mozgalmi tanítványa; a Mikszáth Kálmán utcai Munkásotthon színpadán gyakran szerepelt. A világháborút végigharcolta, az őszirózsás forradalomban részt vett. 1919-ben a Szakmaközi Bizottság titkára. Forradalmi tevékenységéért négy évre ítélték. Szabadulása után kivette részét a szakszervezeti ellenzéki munkából és az MSZMP mozgalmaiból is. A folszabadulás után kevéssel, 1945-ben Budapesten halt meg.

Deli Károly 1877. okt. 25-én Hódmezővásárhelyen született. Anyja mosónő volt. Ő tízévesen cipészinas Makón. 1906-ban Aradon került a munkásmozgalmába. 1910-ben jött Szegedre. A háború alatt a fronton háborúellenes agitációt folytatott. 1918 végén Cseh Imrével együtt a kommunistákhoz csatlakozott. Beválasztották a Munkástanácsba, a direktórium katonai bizottságába. A direktórium távozása után Ferenczivel és Csehvel megkísérelték a franciák ellenére a város munkásmozgalmának vezetését. Az ellenforradalom alatt kitiltották Szegedről, Szegvárra költözött. A folszabaduláskor ő alakította ott meg a kommunista pártot. 1960. máj. 5-én halt meg Szegeden. (Pusztai József, Lenin körút 38.)

A 60. kérdésre: Dr. Szepesi Imre (1886–1933) a helyi munkásmozgalmak kimagasló alakja. 1910-ben szerzett orvosi diplomát, utána a szegedi szemkórházban kapott állást. A háborút végigharcolta. 1908-tól tagja a szociáldemokrata pártnak. Forradalmi szereplése miatt 1921-ben elbocsátják, erre Berlinben fogorvosi képesítést szerzett. A belvárosi pártszervezet elnöke, a sze-

gedi végrehajtó bizottság tagja. Gazdag elméleti tudását szívesen adja át a fiataloknak. Megszervezi a Természettudományi Turista Egyesületét (1930), s ez lehetőséget ad vasárnaponként előadások, vita tartására. Elmélyül kapcsolata a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának tagjaival, többben — köztük Radnóti is — az ő hatására közelednek a munkásmozgalomhoz. 1931-ben a KMP ösztönzésére megalakítja az Országos Ifjúsági Bizottság helyi csoportját. Gombkötő Péter és az OIB lebukásakor (1932. ápr. 2.) őt is letartóztatják, elfélik. Szabadulása után nem sokkal szívbetegsége végzett vele. Munkásságáról bővebben Csaplár Ferenc írt a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma című könyvében (1967) és Szepesi doktor című cikkében, a Délmagyarország 1967. júl. 2-i számában. (Dr. Apró Fe-

Harmat Endre:

Gyilkosság Rt.

14. HERR STRAUSS AMERIKÁBAN

Itt emlékeztetünk arra, hogy amikor az emlékeztetés Spiegel-botrány nyomán napvilágra kerültek Farnz Josef Strauss akkori nyugatnémet hadügyminiszter viselt dolgai, óriási vihart kavart egy hasonló leleplezés: Strauss mind a két rakétagyártó amerikai óriási cég, a Lockheed és a Boeing, lenge öltözetű hölgyekkel megtűzdelt „partykra” hívta meg. Az ilyen reprezentatív „call girls” (házhöz hívható lányok) többségét a Cosa Nostra hajtja fel, és szállítja dűsgazdag megrendelőinek. Aligha kell bővebben részleteznünk, hogy milyen célt szolgál az effajta akció. Az a befolyásos vendég, akit ilyen kellemes meglepetés ér, valószínűleg hajlik arra, hogy milliók megrendeléseket tegyen lehetővé a vendéglátók számára... A rendőrség egyébként megállapította, hogy az említett General Electric-összejövetelen — hála Miss Bogartnak és társainak — a cég 70 vagyonnyi értékes elektromos árut adott el. Ebben a műfajban a maffia legértékesebb szakembere New York egyik ismert „Madame”-ja, Mrs. Dorothy Reisner, akinek 2500 lány nevével, adataival — derekbőség stb. — és fényképpel ellátott vaskos könyve állítolag „minden igényt kielégít”. Az eddigi lebukások tanúsága szerint, a lányok keresetük 50 százalékát megtarthatták. Évek után nem kell nagy fantázia ahhoz, mit jelent ez az üzletág a szervezet urának.

Mondottuk, hogy a Cosa Nostra első sorban abban különbözik szicíliai elődjétől, hogy rugalmasan lépést tart a változó időkkel. Nos, szédületes összegek folynak be egy modern kereseti forrásból, az országos méretekben megszervezett magzatelhajtásból Amerika legtöbb államában rendkívül szigorúan veszik a tiltott műtétet. Az orvosnak csaknem bizonyosan a diplomájába kerül az ügy, és ennek megfelelő a honorárium is. A CN, a maga olajozott gépezetével, biztosítja a lehető legnagyobb titkosságot. Egy előállított nő vallomásától ki-tűnt, hogy valóban fogalma nincs semmiről. Az utcán kellett találkoznia egy jellegetlen arcú, középtermetű hölgygel. Az gépkocsiba ültette, megkérte, hogy állandóan egy nagy alakú újságot tartson a szeme előtt, „valahol” egy magánrepülőtéren sportgépet szállt fel vele, és „valamelyik városban” végrehajtották a műtétet, majd hasonló módon visszahozták.

Evi 500 millió dolláros forgalmat bonyolít le a maffia pornográfiával foglalkozó csoportja. Az amerikai határ közvetlen közelében, a mexikói Tijuánában van a világ legnagyobb pornográf film-, kép- és könyvtára. A kaliforniai San Diegóból sokan — jó részük serdülő fiatal — kifejezetten ezért „ugranak át” a 17 kilométerre levő mexikói városkába. A helyszínen való böngezésért óránként egy dollár. Naponta 10–15 ezer, hét végén 50 ezer látogató él ezzel a lehetőséggel. A vaskosabb filmek kölcsönzésének napidíja eléri a 20–25 dollárt. Ha a film ráadásul színes, a bérleti díj 50 dollár körül van.

Változatlanul nagy jövedelmi forrás mindmáig az országos méretekben megszervezett zsarolás, egy-egy cég vagy dűsgazdag személy „védelméért” kicsikart sár. A módszer: ha egy vállalat vagy az erre felszólított áldozat nem fizet rendszeres havi „adót”, megjelennék a CN fegyveresei, az úgynevezett „torpedók”, és fel-dűlják, felégetik a berendezést.

Chicago jelenlegi alvilági ura, Momo Salva-

tore Giancana ilyen „torpedóból” emelkedett Al Capone bizalmasává. Gyakori mellékág a váltásdíj miatt elkövetett emberrablás. Az egyik híres eset a világhírű énekes, Frank Sinatra ugyancsak előadóművész fiának elrablása volt. A közvetlen tettesek ugyan lakat alá kerültek, de senkinek nincs kétsége az iránt, hogy az értelmi szerzők a CN vezérkarában keresendők. Hasonló, rosszul végződött, de csak a közvetlen tettesek számára balsejrekesnek bizonyult kísérlet volt a Firestone-ügy.

Az 58 éves Leonard K. Firestone a világ egyik legnagyobb autógumigyárának tulajdonosa. A maffiától két veterán gengszter, Cal Bailey és George Skalla kapott megbízást a multimilliomos elrablására. Skalla azonban úgy gondolta, hogy sokkal jobb üzlet számára, ha megnyeri a gumikirály kegyeit, és előre értesítette Firestone-t.

Nem ment el a Baileyval megbeszélte randevúra, így az egyébként szintén olasz, csak amerikaizált fedőnevet viselő gengszter — segédei élén — egyedül jelent meg a pompás luxusvilla narancsligetes kertjében.

Ahogy meglátta az első, a bokrok mögött rejtőző rendőrt, Bailey azonnal lött. Ez lett a veszte. Minden irányból megszólaltak a rendőrok géppisztolyai — ezúttal a saját módszerével löttek szitává egy banditát.

Nagy business a fogadási szakma is. Önmagában is jelentős jövedelmet biztosít, másrészt rendkívül gyakran illegális tevékenység kulisszája is. Nemrég egy letartóztatási hullám volt — a New York-i rendőrség kebelében. Magas rangú tisztak álltak bíróság előtt, azzal a váddal: razzizál előtt időben figyelmeztették a titkos játéktárlangokat. A kellemetlen ügyet egy bukméker letartóztatása robbantotta ki, aki elmondta: az elmúlt fél évtizedben több mint egymillió dollárt osztott ki a hálózatát figyelmeztető rendőrségi vezetőknek.

(Következik: A heroin vámszedői.)